

GAN

ALF

BET

GIMMEL

DALET

HEE

WAW

WANNEER IS HET ROSJ HASJANA?

© JELED-NIK Afdeling Onderwijs

Tekst: Henny van het Hoofd
Tekeningen: Marchien Mayer

Dit werkboekje is onderdeel van het JELED leerplan voor kinderen vanaf 4 jaar.
Voor meer informatie: www.jeled.net of henny@nik.nl

J.E.L.E.D. - Jewish European Learning Experience Dot.net

Als iemand aan je vraagt: 'wanneer is het Rosj Hasjana?', dan zul je dat niet zo'n heel erg moeilijke vraag vinden. De Nederlandse datum kun je opzoeken in de *loeach* (joodse agenda), en de joodse datum weet je misschien wel uit je hoofd:

Toch is het antwoord op de vraag: 'Wanneer is het Rosj Hasjana' minder gemakkelijk dan het op het eerste gezicht lijkt. Hieronder zie je een פָּסוּק (*pasoek*, zin) uit de Tora waarin de datum van Rosj Hasjana genoemd wordt:

וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאָחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם
 כָּל-מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם:
 (בְּמִדְבָר כ"ט : א')

Dit is een (eenvoudige) vertaling van deze פָּסוּק:

'En in de zevende maand moet het, op de eerste dag van die maand, een bijzondere, heilige dag voor jullie zijn. Jullie mogen dan niet werken; een Dag van Bazuingschal is het voor jullie'. (Bamidbar 29:1)

Wanneer je deze *pasoek* vergelijkt met de datum van Rosj Hasjana in de *loeach*, dan zie je een aantal verschillen.

☆ Vul in:

LOEACH
Naam: Rosj Hasjana
Aantal dagen: 2
Maand: Tisjrie

PASOEK
Naam: Dag van _____
Aantal dagen: _____
Maand: _____

We zien dus de volgende verschillen:

- A De naam van het feest
- B De naam van de maand
- C Het aantal dagen dat het feest duurt

In dit werkboek leer je nieuwe dingen over Rosj Hasjana aan de hand van deze drie verschillen.

A De naam van het feest

De Tora gebruikt de naam יוֹם תְּרוּעָה ('Dag van Bazuingeschal') voor het feest dat wij meestal Rosj Hasjana noemen. De naam ראש השנה komt één keer in Tenach voor, maar heeft daar een heel algemene betekenis. Rosj Hasjana is dan een peildatum, een beginpunt, dat voor veel meer gebruikt kan worden dan als datum waarop het nieuwe joodse jaar begint.

In het begin van ראש השנה מסכת (Masechet Rosj Hasjana, het onderdeel uit de Misjna dat over Rosj Hasjana gaat) zien we ook dat de naam ראש השנה een ruimere betekenis heeft dan wij er meestal aan geven.

☆ Lees de onderstaande Misjna en beantwoord daarna de vragen.

אַרְבַּעָה רָאשֵׁי שָׁנִים הֵם
בְּאַחַד בְּנִסָּן רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַלְכִים וְלְרֹגְלִים
בְּאַחַד בְּאֵלוּל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה...
בְּאַחַד בְּתִשְׂרֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְשָׁנִים וְלִשְׁמֹטִין וְלִיּוֹבְלוֹת...
בְּאַחַד בְּשֶׁבֶט רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְאֵלֶן, כְּדַבְּרֵי בֵּית-שְׁמַאי
בֵּית-הַלֵּל אֹמְרִים: בְּחֻמְשָׁה עָשָׂר בּו. (מִשְׁנָה, רֹאשׁ הַשָּׁנָה פָּרָק א' מִשְׁנָה א')

Er zijn vier Rosj Hasjana's ('nieuwjaarsdagen'):
Op 1 nisan begint het jaar voor de koningen en voor de feesten
Op 1 Eloel begint het vaststellen van het tiende(*) van het vee...
Op 1 Tisjrie is het begin voor het tellen van de jaren, voor het Sjemitajaar(*)
en het Joveljaar(*)...
Op 1 Sjevat begint het jaar voor de bomen, volgens de school van Sjammajj(*).
Maar de school van Hillel(*) zegt: op de 15e (Sjevat).

- (*) Het kan zijn dat je de woorden met een sterretje niet begrijpt. Voor het beantwoorden van de vragen uit dit werkboek geeft dat niet. Wil je weten wat ze betekenen, vraag het dan aan degene van wie je joodse les hebt.

☆ *Vat het stukje misjna van blz. 2 samen in het onderstaande schema:*

Datum	Beginpunt voor:
1 niesan	koningen, feesten
1 elloel	
1 tisjrie	
15 sjevat	

☆ *Hier zie je nog een ander gedeelte uit de Misjna. Het gaat ook over Rosj Hasjana:*

בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים הָעוֹלָם נִדוֹן:
בְּפֶסַח עַל הַתְּבוּאָה,
בְּעֶצְרַת עַל פְּרוֹת הָאֵלֶן
בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה כָּל-בְּאֵי הָעוֹלָם עוֹבְרִין לְפָנָיו כְּבָנֵי-מְרוֹן,
שְׁנֵאמַר: הַיּוֹצֵר יַחַד לֵבָם, הַמְבִיז אֶל-כָּל-מַעֲשֵׂיהֶם
וּבְחַג נִדּוּנִים עַל-הַמַּיִם (מִשָּׁנָה, רֵאשׁ הַשָּׁנָה, פְּרָק א' מִשָּׁנָה ב')

Op vier tijdstippen (in het jaar) wordt over de wereld recht gesproken:
Op Pesach over het graan.
Op Sjavoe'ot over de boomvruchten.
Op Rosj Hasjana(*) trekken alle wereldbewoners aan Hem voorbij als schapen,
zoals gezegd is: *Hij, Die alle harten vormt, Die let op alles wat ze doen*.
En op Soekot over (de hoeveelheid) water. Misjna Rosj Hasjana 1:2

(*) Hier wordt Rosj Hasjana van 1 Tisjrie bedoeld.

☆ Hieronder zie je een samenvatting van de twee stukjes Misjna op bladzijde 2 en 3. Vul in:

1 Het begrip Rosj Hasjana heeft in de Misjna een ruimere betekenis dan wij er meestal aan geven.

Je kunt het ook vertalen als _____.

2 De datum waarop nieuwe joodse jaren beginnen is:

_____

3 Volgens het tweede stukje Misjna is dat ook de datum waarop 'תּיּדּיּן recht (*dien*, תּיּדּיּן) spreekt over _____.

Uit de Misjna hebben we geleerd dat 1 Tisjrie de datum is waarop begonnen wordt met het tellen van jaren.

Maar het is ook de dag waarop God recht spreekt over de mensen. Een van de namen van Rosj Hasjana is dan ook יוּם הַדּוּדּיּן (Jom Hadien), *Dag van de Rechtspraak*.

☆ Welke naam gebruikt de Tora om Rosj Hasjana aan te geven? (zie bladzijde 1) Schrijf die in het Hebreeuws in het vakje:

Dag van Bazuingeschal =

Deze naam vertelt ons weer over een ander aspect van Rosj Hasjana. Het woord תּרּוּעָה (*teroea*) heb je vast al eerder geleerd: het is een van de tonen van de sjofar. De naam die de Tora voor Rosj Hasjana gebruikt heeft te maken met de belangrijkste mitswa van deze dag.

☆ Welke mitswa is dat?

_____.

☆ Lees nu deze pesoekiem uit Wajikra:

וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:
דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ
יְהִי לָכֶם שַׁבְּתוֹן זְכוֹרֹן תְּרוּעָה מִקְרָא-קֹדֶשׁ:
(וַיִּקְרָא כ"ג : כ"ג - כ"ד)

Dit is een (eenvoudige) vertaling van deze פְּסוּקִים:

'ה' zei tegen Mosje:
Zeg tegen de kinderen van Jisraeel dat het in de zevende maand,
op de eerste dag van die maand, een dag zal zijn waarop niet gewerkt mag worden.
Het is een dag van herinnering door bazuingeschal, een heilige, bijzondere dag.
(Wajikra 23: 23-24)

In deze pesoekiem zien we dat het geluid van de sjofar ('bazuin') te maken heeft met *herinnering*. Herinnering van de kant van Hakadosj Baroech Hoe: hoe hebben de mensen zich in het afgelopen jaar gedragen?

Maar ook herinneren voor onszelf: hoe zijn we in het afgelopen jaar geweest, en wat willen we daar in het komende jaar aan veranderen?

In de Talmoed wordt de vraag gesteld waarom we een ramshoorn gebruiken als sjofar. Hier zie je het antwoord:

Rabbi Abahoe vroeg: waarom blazen we op de hoorn van een ram?
HaKadosj Baroech Hoe zei: Blaas voor mij op de hoorn van een ram, zodat ik me terwille van jullie de Akeda van Jitschak, de zoon van Avraham, zal herinneren'.

☆ Een van de namen van Rosj Hasjana is הַיּוֹם הַזֵּכֶרֹן, (Jom Hazikaron) 'Dag van de Herinnering'.

Als je het bovenstaande goed gelezen hebt, kun je drie redenen geven voor deze naam. Welke?

Reden 1: _____

Reden 2: _____

Reden 3: _____

B De naam van de maand

Hieronder zie je de namen van de joodse maanden:

De namen van deze maanden komen uit Bavel (Babylonië). De Tora gebruikt andere namen: de *eerste maand*, de *tweede maand*, enzovoorts (vergelijk de namen van de dagen van de week!). In andere boeken van Tenach wordt een maand soms aangegeven met allebei de namen: zowel de joodse als de Babylonische.

Kijk maar naar dit voorbeeld uit מגילת אסתר (Megillat Esther)

בְּשִׁלּוֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנַיִם-עָשָׂר הוּא-חֹדֶשׁ אָדָר...

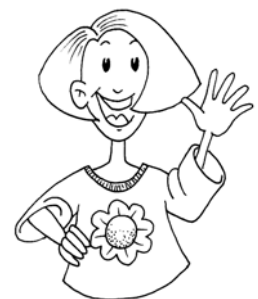
... op de dertiende van de twaalfde maand, dat is de maand Adar....

☆ Reken uit:

De twaalfde maand is: _____

Dan is de eerste maand: _____

En de zevende maand is: _____

☺ Je kunt je antwoord over de eerste maand controleren in een choemasj.

Zoek op: שְׁמוֹת פְּרָק י"ב פְּסוּק א (Sjemot 12: 1).

Kijk ook bij ו' - כ"ג פְּסוּקִים ה (Wajikra 23: 5-6).

C Aantal dagen: een of twee?

Volgens de Tora valt Rosj Hasjana op de eerste dag van de zevende maand, dus op 1 Tisjrie. Volgens de loeach duurt Rosj Hasjana twee dagen: 1 en 2 Tisjrie. Hoe kan dat? Het antwoord heeft te maken met de joodse kalender.

☺ *Lees eerst het stukje met informatie over Rosj Chodesj op de binnenkant van de omslag en daarna deze pasoek.*

תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חֲגִגְנוּ (תְּהִלִּים פ"א:ד')

Blaast op de sjofar bij de nieuwe maan, als hij bedekt is, op onze feestdag
(Tehilliem 81:4)

☆ *Beantwoord nu de onderstaande vragen:*

1 Wat zou er bedoeld worden met 'als de maan bedekt, verduisterd is'?

---

2 Welke יום טוב (jom tov) wordt hier bedoeld met 'onze feestdag'?

---

3 Bij het vaststellen van de precieze dag voor deze *jomtov* krijg je een probleem dat de andere feestdagen niet hebben. Leg uit welk probleem dat is.

Om dit probleem op te lossen hebben onze joodse geleerden (חז"ל, *chazal*) ingesteld dat Rosj Hasjana voor iedereen, zowel in Israël als daarbuiten, twee dagen duurt: 1 en 2 Tisjrie.

Maar er ontstond meteen een ander probleem. Hoe zit het dan met שְׂהֵחֶהְיָנוּ (*sjehechejanoe*)? Deze beracha zeggen we wanneer we voor het eerst weer plezier hebben van iets nieuws, bijvoorbeeld een vrucht of een kledingstuk. *Sjehechejanoe* ordt ook gezegd wanneer het de ingaande eerste of tweede dag יום טוב is.

☆ Hier zie je twee meningen over het zeggen van *Sjehechejanoe* op Rosj Hasjana. Lees ze, en beantwoord daarna de vragen.

Mening 1

De twee dagen van Rosj Hasjana moeten worden gezien als één heel lange dag, een יוֹמָא אַרְיֵכְתָא (*joma ariechta*). We hoeven daarom maar één keer שְׂהֵחֶהְיָנוּ te zeggen: op de eerste avond.

Mening 2

De twee dagen van Rosj Hasjana zijn twee aparte dagen. We moeten daarom twee keer שְׂהֵחֶהְיָנוּ zeggen, zowel op de eerste als op de tweede avond.

1 Op Rosj Hasjana zeggen we שְׂהֵחֶהְיָנוּ bij het aansteken van de kaarsen of tijdens het kiddoesj maken, zowel de eerste als de tweede dag.

Met welke mening komt dit overeen?

Mening _____.

2 De tweede avond Rosj Hasjana is het de gewoonte een 'nieuwe vrucht' te eten, bijvoorbeeld een verse vijg of een granaatappel.

Met welke mening komt dit overeen?

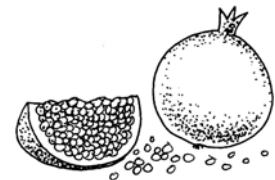
Mening _____.

3 Waarom denk je dat we allebei de meningen volgen?

Omdat _____

☺ Voor de 'nieuwe vrucht' kun je in principe iedere fruitsoort nemen die je een tijd niet gegeten hebt, zoals een mango of een carambola (stervrucht). Toch wordt bijna altijd een vijg of een granaatappel gebruikt. Deze vruchten behoren allebei tot de שְׂבֵעַת הַמִּינים, de zeven speciale plantensoorten van het land Israël.

Bovendien bevatten ze allebei een heleboel pitjes. Die symboliseren de vele mitzwot en andere goede dingen die we ons voorgenomen hebben in het nieuwe jaar te doen!

HET SJOFARBLAZEN

Een van de bekendste מְצִיּוֹת van Rosj Hasjana is het sjofar-blazen. Het woord שׁוֹפָר betekent 'hoorn'. Een sjofar is dan ook gemaakt van de hoorn van een dier. De hoorn wordt eerst gekookt, daarna kan het zachte merg er uit geschraapt worden zodat de hoorn van binnen hol is en je er op kunt blazen. Een sjofar mag alleen worden gemaakt van de hoorn van een kosjer dier, zoals een geit, berggeit, ram, gazelle of antilope, dat is een soort hert.

Maar er is één uitzondering op deze regel: de hoorn van een koe. Daarvan mag geen sjofar gemaakt worden, ondanks dat het wel een kosjer dier is. In de Talmoed wordt uitgelegd waarom: de hoorn van een koe heet קֶרֶן, (*keren*) terwijl de horens van de overige kosjere dieren שׁוֹפָרוֹת (*sjofarot*) worden genoemd. Maar er is ook nog een andere reden.

- ☆ Bij een van de ergste overtredingen die het joodse volk gedaan heeft speelt een koe een belangrijke rol. Welke overtreding was dat? Tip: zie Sjemot 32!

- ☆ De meeste joden geven de voorkeur aan een ramshoorn, omdat die te maken heeft met een bijzondere gebeurtenis uit onze geschiedenis waaraan we ה' op Rosj Hasjana juist wèl willen herinneren. Welke gebeurtenis was dat? Tip: zie Bereesjiet 22!

De sjofar is een heel oud muziekinstrument, dat al duizenden jaren door het joodse volk gebruikt wordt. Tegenwoordig blazen we behalve op Rosj Hasjana alleen nog maar sjofar aan het einde van de sjoeldienst van Jom Kippoer en tijdens de maand Elloel, als voorbereiding op Rosj Hasjana.

Bij heel bijzondere gebeurtenissen wordt in Israël soms sjofar geblazen, bijvoorbeeld wanneer er een nieuwe president gekozen is.

Vroeger werd er veel vaker sjofar geblazen dan nu. Het geluid van de sjofar kon twee heel verschillende betekenissen hebben:

1 De eerste is een waarschuwing: Let op! Er gaat iets bijzonders gebeuren! Deze gedachte hoort bij de toon תְּקִיעָה (*tekiea*). Vroeger werd deze toon geblazen wanneer een leger op het punt stond om een stad te veroveren, als er een nieuwe koning gekroond werd of bij het begin van het Jowèl-jaar, wanneer de slaven werden vrijgelaten en naar hun eigen familie terugkeerden.

2 Maar daarnaast kan de sjofar ook een smekend geluid maken: 'ה' luister alstublieft naar ons! Help ons! Hierbij hoort een andere klank: תְּרוּעָה (*teroea*).

☆ Leg uit waarom deze verschillende betekenissen van de sjofar allebei goed bij Rosj Hasjana passen:

Waarschuwend geluid: *omdat* _____

_____

Smekend geluid: *omdat* _____

_____

In de Tora komt de sjofar regelmatig voor, de toon die geblazen wordt is bijna altijd תְּקִיעָה. Het is opvallend dat תְּרוּעָה op maar drie plaatsen in de Tora genoemd wordt en dan steeds te maken heeft met Rosj Hasjana of Jom Kippoer. Twee van deze drie pesoekiem heb je al in dit werkboek geleerd: Bamidbar 29:1 op □bladzijde 1 en Wajikra 23: 24 op bladzijde 5.

De derde pasoek met het woord תְּרוּעָה is Wajikra 25:9

וְהִעֲבַרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ
בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל-אֶרְצְכֶם

Dit is een (eenvoudige) vertaling van deze פְּסוּקָה:

'Laat in de zevende maand, op de tiende van de maand, de sjofar klinken: op Jom Kippoer moet je de sjofar in het hele land horen'.

Uit deze drie פְּסוּקוֹת hebben onze geleerden twee dingen afgeleid over het sjofarblazen:

☆ In totaal zouden er dus 9 tonen moeten worden geblazen. Welke zijn dat, en in welke volgorde moet dat gebeuren? Vul in.

1	_____	2	_____	3	_____
4	_____	5	_____	6	_____
7	_____	8	_____	9	_____

Misschien herinner je je dat er tijdens het sjofarblazen op Rosj Hasjana veel meer tonen worden geblazen dan negen, en dat er één toon is die tot nu toe helemaal niet genoemd is.

☆ Hoeveel keer wordt er volgens jou in Nederland - op één dag - op de sjofar geblazen tijdens de sjoeldienst van Rosj Hasjana? _____ keer.

☆ Welke sjofartoon is tot nu toe nog niet genoemd? _____

Waar komt de derde sjofartoon vandaan?

Hoe komen we aan drie sjofartonen? In de Tora worden er maar twee genoemd: תְּקִיעָה en תְּרוּעָה. Hoe תְּקִיעָה klinkt, daar is iedereen het over eens: een lange, ononderbroken klank.

Over het geluid van תְּרוּעָה was men het er over eens dat het een gebroken toon moest zijn, dat past het beste bij de betekenis van תְּרוּעָה. Want wie ergens om moet smeken, of om vergiffenis moet vragen, voelt zich 'gebroken'.

Maar hoe moest zo'n gebroken toon klinken? In de tijd van de Misjna bestonden hiervoor twee verschillende מְנַהֲגִים. In sommige gemeenten hadden ze de gewoonte om van תְּרוּעָה een *zuchtend* geluid te maken: drie gebroken klanken.

Maar in andere plaatsen was het traditie dat het een *snikkend* geluid moest zijn: negen korte, lage tonen.

Om verwarring te voorkomen wordt de naam תְּרוּעָה in de Misjna alleen gebruikt voor het 'snikkende' geluid. De 'zuchtende' toon kreeg een andere naam: שְׁבָרִים, van het Hebreeuwse woord voor 'gebroken'. De Misjna gebruikt in plaats van שְׁבָרִים het woord יִבְבוֹת, wat (ongeveer) hetzelfde betekent.

Rabbi Abbahoe uit Caesarea kwam met een oplossing. Allebei de geluiden, zowel de zuchtende שְׁבָרִים als de snikkende תְּרוּעָה, passen goed bij Rosj Hasjana.

Misschien bedoelt de Tora wel dat we allebei de klanken moeten blazen! Hij stelde voor om te beginnen met drie keer een serie van vier tonen te blazen: tekia - sjevariem - teroe'a - tekia. Daarna konden van beide klanken nog eens een aparte serie geblazen worden: eerst met sjevariem, daarna met teroea – beide series drie keer. Op die manier worden alle mogelijke combinaties geblazen, zodat de volgorde die de Tora bedoelt er in ieder geval bij is!

☆ *Begrijp je de oplossing van Rabbi Abahoe? Er moeten dan 30 tonen worden geblazen. Lees de laatste alinea heel goed door en vul daarna de tonen in:*

1	tekia	2	sjevariem	3	teroea	4	tekia
5	_____	6	_____	7	_____	8	_____
9	_____	10	_____	11	_____	12	_____
13	_____	14	_____	15	_____		
16	_____	17	_____	18	_____		
19	_____	20	_____	21	_____		
22	_____	23	_____	24	_____		
25	_____	26	_____	27	_____		
28	_____	29	_____	30	_____		

Hieronder zie je hoe we in Nederland de eerste dertig tonen blazen. Vergelijk ze met je antwoord op bladzijde 12.

TEKIEA - SJEVARIEM - TERDEA - TEKIEA
 TEKIEA - SJEVARIEM - TERDEA - TEKIEA
 TEKIEA - SJEVARIEM - TERDEA - TEKIEA

TEKIEA - SJEVARIEM - TEKIEA
 TEKIEA - SJEVARIEM - TEKIEA
 TEKIEA - SJEVARIEM - TEKIEA

TEKIEA - TERDEA - TEKIEA
 TEKIEA - TERDEA - TEKIEA
 TEKIEA - TERDEA - TEKIEA GEDOLA

Als je de oplossing van Rabbi Abahoe goed hebt begrepen, dan heb je precies hetzelfde ingevuld, op één toon na. Dat is de laatste תְּקִיעָה גְּדוֹלָה (*tekia gedola*). Het is מְנַהֵג om de laatste תְּקִיעָה lang aan te houden. תְּקִיעָה גְּדוֹלָה betekent: grote (lange) tekia.

De reden waarom we aan het eind een *tekia gedola* blazen heeft te maken met mystiek. Tijdens het sjofar blazen luistert God extra goed naar onze gedachten en gebeden. De *tekia gedola* geeft aan dat deze periode van speciale, bijzondere aanwezigheid van God daarna over is. Dit is afgeleid van *Matan Tora*, het ontvangen van de Tora op de berg Sinai. Zodra dit voorbij was, klonk er een tekia gedola. (zie Sjmot 19:13)

☆ *Behalve op Rosj Hasjana wordt er nog één keer in het joodse jaar een תְּקִיעָה גְּדוֹלָה geblazen: meteen na afloop van Jom Kippoer. Kun je nu uitleggen waarom?*

Om aan de mitswa van de sjofar voldaan te hebben, moet je in ieder geval de dertig tonen van Rabbi Abbahoe hebben gehoord. Ze worden aan het eind van sjachariet voor het eerst tijdens de sjoeldienst geblazen.

De **בְּרַכּוֹת תּוֹקֵעַ**, degene die sjofar blaast, zegt eerst twee **בְּרַכּוֹת**.

☆ *Kijk in het NIK machzor voor Rosj Hasjana op bladzijde 325.*

Schrijf de laatste drie woorden van de eerste beracha over en vertaal ze:

_____ = _____

Deze beracha vertelt ons iets heel belangrijks: er staat om de sjofar te *horen*, en niet om de sjofar te *blazen*. Dit betekent dat je heel aandachtig moet luisteren wanneer er sjofar geblazen wordt: de mitswa gaat juist om het *horen* van het geluid. Wie tijdens het sjofar-blazen toch gaat praten, heeft niet aan de mitswa voldaan, en maakt het ook anderen moeilijk of onmogelijk om dat te doen.

Deze eerste keer sjofar-blazen heeft een speciale naam:

תְּקִיעוֹת מְיוֹשֵׁב, de *zittende* tekiet, omdat je dan mag blijven zitten wanneer je de sjofar hoort (de meeste mensen staan dan overigens toch). Dit sjofar-blazen kun je in het machzor voor Rosj Hasjana vinden op blz. 325.

Voor sommige mensen is het heel moeilijk om de hele dienst van Rosj Hasjana in sjoel te blijven. Speciaal voor hen wordt er op een redelijk vroeg tijdstip (aan het einde van sjachariet) sjofar geblazen, zodat ze daarna naar huis kunnen: ze hebben dan aan de **מִצְוָה** voldaan.

☆ *Noem een reden waarom iemand niet tot het einde toe in sjoel kan blijven:*

_____
_____

Er wordt nog een tweede maal sjofar geblazen: tijdens de עֲמִידָה van מוֹסָף. Dit zijn de תְּקִיעוֹת מְעוּמָד, de *staande* tekiot, waarbij iedereen (voor zover mogelijk) staat. De עֲמִידָה van Rosj Hasjana telt 9 berachot. De eerste drie en de laatste drie berachot zijn - met extra toevoegingen voor Rosj Hasjana - ongeveer dezelfde als die van sjabbat. De middelste drie berachot zijn speciaal voor Rosj Hasjana.

Iedere beracha heeft een eigen naam. Hier zie je deze drie berachot:

1 **Malchiot - מְלָכוּת**

De eerste speciale beracha voor Rosj Hasjana heet מְלָכוּת (*malchiot*). In het NIK-machzor staat deze beracha op bladzijde 399. De eerste woorden zijn: עַל כֵּן נִקְוָה לָךְ, *daarom hopen wij op U*.

Het onderwerp van מְלָכוּת is het koningschap van 'ה' over heel de aarde. In de beracha worden hiervoor 10 bewijzen genoemd: eerst drie uit de תּוֹרָה, daarna 3 uit de כְּתוּבִים, de '*geschriften*', daarna 3 uit de נְבִיאִים de '*profeten*' en tenslotte nog één bewijs uit de Tora.

☆ Schrijf (in het עֵבְרִית of in het Nederlands) het 'bewijs' over dat jou het meeste aanspreekt. Je vindt ze op bladzijde 400 tm 404 van het machzor.

_____

☆ Welke tonen worden aan het einde van Malchiot geblazen? (zie blz. 405).

1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____

☆ Wie heeft de volgorde van deze tonen bedacht, en waarom?

_____
_____

2 זְכוֹרוֹנוֹת - Zichronot

De tweede speciale beracha, *Zichronot*, begint op bladzijde 408. De eerste woorden zijn **אֶתְּהָ זֹכֵר מֵעֲשֵׂה עוֹלָם**, *U herinnert U alles wat er op de wereld gebeurd is, voor U blijft niets verborgen*. Het onderwerp van *Zichronot* is het lot van de mensen: dat wordt op Rosj Hasjana vastgesteld.

Ook deze beracha noemt 10 bewijzen uit Tenach (bladzijde 410 tot en met 414 van het NIK-machzor). Natuurlijk noemen we hier juist die gebeurtenissen uit onze geschiedenis waarvan we hopen dat 'ה' ze zal herinneren, zoals de Akeda.

☆ Welke tonen worden aan het einde van Zichronot geblazen? (blz.418)

1 _____ 2 _____ 3 _____

☆ Wat is de speciale betekenis / gevoel van de middelste klank?

_____

☆ Vind je dat dit gevoel past bij de inhoud van Zichronot? Leg je antwoord uit.

_____
_____
_____

3 שופרות - Sjofarot

De derde speciale beracha, *Sjofarot*, begint op bladzijde 418 van het NIK-machzor. De eerste woorden zijn אַתָּה נִגְלִיתָ בְּעֶנְן כְּבוֹדְךָ, *U hebt in een wolk Uw majesteit geopenbaard*.

Eerst zie je niet meteen wat het onderwerp is. De beracha spreekt over het geven van de Tora op de berg Sinai, waarbij het geluid van een sjofar heel hard klonk. De tien 'bewijzen' gaan over sjofarblazen.

Aan het einde van de beracha wordt duidelijk wat het onderwerp is: de dag waarop een sjofar het teken zal geven dat de tijd van de Masjiach is aangebroken.

☆ Welke tonen worden aan het einde van Sjofarot geblazen? (blz.425)

1 _____ 2 _____ 3 _____

☆ Wat is de speciale betekenis / gevoel van de middelste klank?

_____

☆ Vind je dat dit gevoel past bij de inhoud van Sjofarot? Leg je antwoord uit.

_____

_____

_____

Steeds als er na iedere beracha sjofar geblazen is, zingt de chazzan הַיּוֹם הִרְתָּ עוֹלָם *hajom harat olam*). Dat betekent: vandaag is het de geboortedag van de wereld. De melodie is erg mooi, en hoort voor veel joden bij het speciale 'Rosj Hasjana-gevoel'. Ook אֲרֵשֶׁת סִפְתֵינוּ *(Arèset Sefateenoe)*, dat meteen na *Hajom Harat Olam* wordt gezongen, is een heel beroemde, mooie melodie.

Aan het einde van Moesaf worden weer dertig tonen op de sjofar geblazen (zie blz 441). De volgorde is hetzelfde als de תְּקִיּוֹת מִיּוֹשֵׁב.

☆ Tot nu toe zijn er in de sjoeldienst 70 tonen geblazen. Leg uit wanneer:

de eerste 30 tonen: _____

4 tonen: _____

3 tonen: _____

3 tonen: _____

de tweede 30 tonen: _____

Helemaal aan het einde van de sjoeldienst worden weer 30 tonen geblazen (zie bladzijde 449 van het machzor). In totaal zijn er dus 100 tonen. Dit is de מְנֻחָה, de gewoonte in de Asjkenazische sjoelen in Nederland en op veel andere plaatsen in de wereld.

Wist je dat er bij de Portugese gemeente 101 tonen geblazen worden, dus eentje extra? Dat gebeurt omdat 101 de getalwaarde van מִיכָאֵל (40 + 10 + 20 + 1 + 30). Dat betekent: *wie is als God!*

Ieder land heeft zijn eigen מְנֻחָהִים voor het sjofarblazen. Het hoeven er dus niet altijd 100 (of 101) te zijn!

☆ Wanneer iemand ziek is, wordt er soms bij diegene thuis sjofar geblazen, zodat de zieke toch de mitswa van het horen van de sjofar kan doen. Er worden dan geen honderd tonen geblazen, maar dertig. Kun je uitleggen waarom?

☆ Soms wordt er op de eerste dag Rosj Hasjana geen sjofar geblazen. Waarom?

Er is een heel bekende **בְּמִנְחָה** die bij Rosj Hasjana hoort: het eten van zoete appeltjes met honing. We hopen dan dat het nieuwe joodse jaar net zo zoet zal zijn als de appel en de honing bij elkaar. Waarom we als symbool voor een zoet jaar nou net appeltjes met honing eten, is niet helemaal duidelijk. Het is in ieder geval wel heel lekker, en zowel appels als honing zijn er in september in overvloed!

De gewoonte om met Rosj Hasjana zoete dingen te eten is al heel oud. Hieronder zie je een stukje uit het boek Nechemja. In het jaar 586 voor de jaartelling had Neboechadnetsar, de koning van Babylon, Jeroesjalajiem veroverd en het Beth Hamikdasj verwoest. Veel joden moesten gedwongen naar Babylon verhuizen, als straf voor de opstanden tegen de Babylonische soldaten.

Ongeveer 50 jaar later werd Babylon veroverd door de Perzen. De Perzische koning Koresj (Cyrus) gaf de joodse ballingen toestemming om terug te keren naar Israël. Daar aangekomen kwamen veel mensen er achter dat ze niets meer wisten van wat er in de Tora stond. Zodra ze dat ontdekten, schaamden ze zich heel erg en waren verdrietig om alle overtredingen die ze daardoor gedaan hadden.

Heel het volk kwam bijeen op het plein voor de Waterpoort. De mensen vroegen aan Ezra, om een Tora-rol te halen. Ezra bracht de Torarol naar de plaats waar de mensen stonden: mannen, vrouwen en kinderen die oud genoeg waren om het te kunnen begrijpen. Dit gebeurde op de eerste dag van de zevende maand. Daar, op het plein voor de Waterpoort, las hij hen voor uit de Tora, van de vroege morgen tot de middag. En iedereen, mannen, vrouwen en kinderen, luisterde er aandachtig naar. Ezra las voor vanaf een houten verhoging, die speciaal voor deze gelegenheid gemaakt was..... De Levi'iem gingen daarna de woorden van de Tora vertalen en uitleggen aan het volk, zodat iedereen ze begreep. Zodra de mensen deze uitleg van de Tora hoorden, begonnen ze allemaal te huilen. Ze begrepen dat ze veel dingen verkeerd gedaan hadden, omdat ze niet wisten hoe het wel moest. Maar Ezra en de Levi'iem zeiden: wees maar niet verdrietig, en huil maar niet. Ga nu naar huis, om zoete dingen te eten en te drinken, en geef daarvan ook iets aan degenen die dat niet hebben. Want vandaag is het een bijzondere dag voor de 'ת, een feestdag.

Beantwoord nu deze vragen:

☆ Waarom waren de mensen op het plein voor de Waterpoort zo verdrietig?

☆ Hoe probeerden Ezra en de Levie'iem hen te troosten?

☆ Tijdens welke joodse feestdag speelt deze gebeurtenis zich af?
Leg je antwoord uit, en geef een bewijs uit de tekst op bladzijde 19.

☆ Leg uit waarom Rosj Hasjana niet alleen een plechtige, maar ook een feestelijke dag is

---

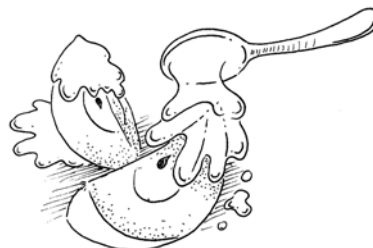

☆ Niet alleen joden hebben de gewoonte om bij het begin van het nieuwe jaar iets zoets te eten als symbool voor een goed jaar. Vraag een niet-joodse klasgenoot, vriend of vriendin hoe dit in zijn of haar godsdienst of traditie is.

☺ Heb je een bijzonder antwoord gekregen op de laatste vraag? Mail het naar henny@nik.nl !

Deze extra info over Rosj Chodesj heb je nodig om de vragen op bladzijde 7 en 8 te beantwoorden

Een joodse maand heeft veel met de maan te maken. Aan de stand van de maan kun je zien welke dag van de joodse maand het ongeveer is. Een maand begint met nieuwe maan. Daarna wordt de maan steeds groter, totdat het volle maan is: de 15e dag van een joodse maand. Na volle maan neemt de maan steeds meer af, totdat je hem niet meer kunt zien. Zodra de nieuwe maan, de מולד (molad), als een dun schijfje aan de hemel zichtbaar is, begint een nieuwe maand. Het is dan ראש חודש, Rosj Chodesj. Een joodse maand duurt 29 of 30 dagen.

Vroeger werd door het סנהדרין (Sanhedrin, joods gerechtshof) in Jeruzalem vastgesteld dat het Rosj Chodesj was aan de hand van verklaringen van getuigen die de nieuwe maan gezien hadden. Daarna werd bekend gemaakt dat het Rosj Chodesj was. Op de bergen rondom Jeruzalem werden fakkels aangestoken die op een afgesproken manier heen en weer gezwaaid werden. Zo werd 'als een lopend vuurtje' verspreid dat er een joodse maand was begonnen. Wanneer er een feestdag in de nieuwe maand viel kon men zelf uitrekenen op welke dag die gevierd moest worden.

Niet iedereen was het eens met de manier waarop het Sanhedrin de datum voor Rosj Chodesj berekende. Deze mensen gingen op een ander tijdstip met fakkels zwaaien, waardoor het systeem verstoord werd. Daarom gingen er speciale boodschappers naar de steden en dorpen om te vertellen dat het Rosj Chodesj was. Men wist ongeveer wel wanneer het Rosj Chodesj zou zijn, maar kon het zelf precies vaststellen. Soms was het bewolkt, zodat je de maan niet kon zien. Ook moest rekening worden gehouden met de feestdagen in de nieuwe maand: zo mag Jom Kippoer in verband met sjabbat nooit op een vrijdag of op een zondag vallen.

Ook aan joden die buiten Israël woonden, bijvoorbeeld in Babylonië, werd bericht gestuurd. Vanwege de grote afstand hoorden zij pas veel later op welke dag het Rosj Chodesj geweest was, soms zelfs na jomtov. Daardoor konden ze niet zeker weten of ze jomtov op de juiste dag hadden vastgesteld. Daarom werd besloten dat joden buiten Israël twee dagen jomtov zouden hebben, dan had men zekerheid dat de feestdag in ieder geval ook op de 'goede dag' gehouden was.

